

KREATÍVNA EKONOMIKA AKO HNACIA SILA ROZVOJA VIDIECKYCH REGIÓNOV SLOVENSKA

Katarína Melichová, Marek Lietava

Abstract

The concepts of creative economy and creative class have been in the forefront of debate over the past few years in the academic field - exploring the relationship between creative industries and creative class and local/regional development, but they are often already incorporated in regional policies and local development strategies. On the other hand, however, these concepts also meet relatively harsh criticism. Many authors, among other things, criticize the focus on urbanized regions, while the relationship between creative industries and economic growth and development in rural areas is still not sufficiently documented. The paper deals with the issue of the creative economy and its sectors in terms of regions of the Slovak Republic in general and with a specific focus on rural regions. The aim is to identify and partly quantify the impact of creative industries on regional development as well as on the development of social and institutional environment at local level. The methodology is based on the application of regression analysis methods and questionnaire survey.

Keywords: creative industries, rural regions, economic effects, social impact

Úvod

Vo väčšine krajín a tak aj na Slovensku existujú podstatné rozdiely v socioekonomických ukazovateľoch. Viacero autorov (Porter, 1998, Gleaser et al., 1992, Scott, 2004 a ďalší) sa snažilo vysvetliť príčiny priestorovej nerovnováhy v ekonomickej výkonnosti a raste, pričom najčastejšie uvádzané sú potenciál pre generovanie inovácií, ľudský kapitál, efekty prelievania poznatkov, ako aj kompozícia ekonomiky regiónu (Schumpeter, 1934). Podľa autorov, pre regióny, ktoré sa vyznačujú vyššou úrovňou ľudského kapitálu a inovačnej aktivity je charakteristický aj väčší ekonomický rast, pričom najvýkonnejšie sú tie, ktorých ekonomická štruktúra zahŕňa vyšší podiel poznatkovo orientovaných odvetví.

Koncepty kreatívnej ekonomiky a kreatívnej triedy sú často diskutované v oblasti akademickej, ale aj v oblasti politickej, a implementované do politik na miestnej a národnej úrovni viacerých krajín.

Väčšina autorov (Florida, 2003, Landry, Bianchini, 1995) zastáva názor, že práve mestá, a predovšetkým svetové metropoly, poskytujú najplodnejšie prostredie, ktoré umožňuje realizáciu procesu prelievania a empirické štúdie (Lazaretti, Boix, Capone, 2009) podporujú toto tvrdenie. Tento postoj však

favorizuje hŕstku svetových metropol, ako sú Londýn, New York, Singapur a ďalšie, pričom vzťah kreatívnych odvetví k ekonomickému rastu a rozvoju vo vidieckych oblastiach ešte stále nebol dostatočne zdokumentovaný.

K dôležitosti vidieckych sídel a regiónov ako atraktívneho priestoru pre kreatívnych pracovníkov prispieva aj fakt, že v súčasnosti viaceré vyspelé krajiny prechádzajú fázou dezurbanizácie.

Významné výsledky orientované na kreativitu v tých najvzdialenejších a vidieckych regiónoch nachádzame aj v publikácii Gibsona (2010), ktorý analyzoval kreatívny potenciál austrálskych periférnych regiónov, jeho vplyv na ekonomický rast a bariéry jeho využitia prítomné v rurálnych a periférnych oblastiach. Autor zistil, že tieto regióny čerpajú práve z endogénnych faktorov, z ktorých najdôležitejšie sú práve kritizovaná periferialita a izolovanosť a jedinečnosť historického a kultúrneho dedičstva. Analogické lokalizačné faktory typické pre vidiecke regióny a stredné a malé mestá zistili aj McGranahan, Wojan (2007) a Selada, Cunha (2011).

Efekty kreatívnej ekonomiky vo vidieckych a periférnych oblastiach

Literatúra a výsledky výskumu poukazujú nielen na to, že kreatívne odvetvia majú rozdielne lokalizačné predpoklady v urbanizovanom a rurálnom prostredí ale aj na to, že ich dopad na regionálny a miestny rozvoj má tiež špecifické dimenzie v meste a na vidieku. Tess et al. (2009) zistili významný vplyv kreatívnych odvetví pre budovanie a udržiavanie komunit a regiónov geograficky vzdialených od významných sídelných aglomerácií. Vyzdvihujú najmä ich funkciu ako magnetov pre malé a stredné podniky, talentovaných a vysoko kvalifikovaných zamestnancov a budovanie sietí, ktoré prinášajú významnú pridanú hodnotu v inak izolovaných oblastiach a prispievajú k regenerácii ekonomík zaostalejších rurálnych a periférnych oblastí, ktoré môžu využiť špecifické kultúrne dedičstvo, tradície, prírodné nedevastované oblasti pre budovanie imidžu na národnej a globálnej úrovni, ktorý považujú za katalyzátor reštrukturalizácie vidieckych ekonomík, predtým závislých na poľnohospodárstve.

Podobné empirické štúdie podchyťávajú aj kreatívny potenciál vidieckych regiónov na území Európy aj keď sú podstatne menej metodicky robustné. Takou je napríklad analýza kreatívnych odvetví vo Veľkej Británii (Burns, Kirkpatrick, 2008) a ktorá síce potvrdzuje pravidlo, že podiel kreatívnych odvetví na zamestnanosti vo vidieckych regiónoch je menší ako tento podiel v mestských regiónoch, ale zistila aj, že tento trend sa podstatne mení a to v najrýchlejšie sa rozvíjajúcich vidieckych regiónoch, z ktorých niektoré sa relatívnou veľkosťou kreatívneho sektora približujú celoštátnemu priemeru. Uvedené implicitne znamená, že kreatívny sektor má výrazný vplyv aj na rurálne ekonomiky.

Kraus (2012) definoval konkrétny prínos kreatívnych odvetví ku regenerácii a rastu vidieckych regiónov a malých miest na lokálnej úrovni nasledovne:

prečerpávajú lokálny (kreatívny) potenciál do miestnej ekonomiky, zvyšujú konkurencieschopnosť príbuzných odborov, zvyšujú atraktivitu mesta a vytvárajú pracovné miesta a na neposlednom mieste prispievajú k súdržnosti obyvateľov

Materiál a metódy

Cieľom príspevku je identifikovať dopad kultúrnych a kreatívnych odvetví na regionálny a miestny rozvoj so špecifickým zameraním na vidiecke a periférne regióny Slovenska.

Vplyv lokalizácie kreatívnych odvetví na regionálnu úroveň ekonomického rozvoja v podmienkach Slovenskej republiky identifikujeme aplikáciou nástrojov regresnej analýzy. Vysvetľujúcou premennou je lokalizačný kvocient kreatívnych odvetví meraný na úrovni okresu. Namiesto výkonnostných ukazovateľov (napr. produkcia odvetvia), alebo ukazovateľov zamestnanosti bol použitý proxy ukazovateľ – počet firiem, ktorý je dostupný na úrovni obcí. Použitím tohto ukazovateľa však predpokladáme určitú mieru skreslenia výsledkov. Tento objem straty informácie, resp. presnosti je prirodzene kompenzovaný faktom, že firmy v kreatívnych odvetviach sa vyznačujú skôr menším počtom zamestnancov, resp. je len veľmi malý počet veľkých firiem (toto však nadhodnocuje podiel kreatívnych odvetví na celkovom hospodárstve). Tento prístup sme sa rozhodli aplikovať z toho dôvodu, že relatívne častejšie používané vstupné dáta – podiel na zamestnanosti, sú v prípade pozorovaného znaku neadekvátne (keďže údaje o počte zamestnaných sú dostupné len za podniky s 20 a viac zamestnancami). Za kreatívne a kultúrne odvetvia považujeme ekonomické činnosti v rámci architektúry, digitálnych médií a zábavy, hudby, vizuálneho a scénického umenia, marketingovej komunikácie, módného dizajnu, rádia a televízie, vydavateľstva v oblasti softvéru, videa, filmu a fotografie, vydavateľstva, remesiel a umeleckého vzdelávania.

Ako indikátory vyjadrujúce úroveň ekonomického rozvoja sme definovali priemernú mesačnú mzdu v danom okrese (v € za rok 2012) a migračné saldo (pritom bolo brané do úvahy priemerné migračné saldo za časové obdobie 2007-2012 s cieľom abstrahovať od častých medziročných fluktuácií danej premennej). Tieto indikátory do modelu vstupujú ako závislé premenné. Všetky premenné vstupujúce do modelu boli logaritmicke transformované (za účelom odstrániť skresľujúci vplyv extrémnych hodnôt v danom súbore a nesplnenú podmienku normality rozdelenia premenných), v dôsledku čoho ako vhodný model môže byť aplikovaná aj jednoduchá lineárna regresia:

$$\ln MIG_S = \beta_0 + \ln LQ_KO + \varepsilon$$

$$\ln MZDA = \beta_0 + \ln LQ_KO + \varepsilon$$

Dopady kreatívnych odvetví na uvedené faktory boli modelované softvérom GeoDa, z toho dôvodu, že tento softvér umožňuje aj testovanie priestorovej autokorelácie vstupných premenných ako aj ďalších foriem priestorovej závislosti, ktoré môžu ovplyvniť adekvátnosť použitia klasických regresných modelov.

Berúc do úvahy teoretické predpoklady o vplyvoch kreatívnych odvetví na miestny rozvoj, kvantitatívnymi štatistickými metódami overiť ich dopady je veľmi obtiažne, predovšetkým z dôvodu nedostupnosti štatistických dát na požadovanej úrovni prípadne problematickej kvantifikovateľnosti určitých významných aspektov. Za účelom naplnenia stanoveného cieľa sme zvolili aj cestu kvalitatívneho výskumu. Pritom však bolo treba zvoliť najvhodnejšiu priestorovú jednotku. Rozhodli sme sa implementovať regionalizáciu podľa Slavíka (2005), ktorá územie SR rozdeľuje do 160 mikroregiónov (nodálne regióny sa vyznačujú koherentnejšou štruktúrou, keďže boli zostavené na základe vzájomných prepojení a vzťahov medzi sídelnými jednotkami). Mikroregióny sme následne klasifikovali do štyroch skupín, podľa stupňa urbanizácie na: výrazne vidiecke, výrazne urbanizované, prechodné – vidiecke a prechodné – urbanizované mikroregióny, na základe troch parametrov: hustoty osídlenia, percenta mestského obyvateľstva a veľkosti centrálneho sídla (Fáziková, Stehlíková, 2006).

Vhodná priestorová jednotka pre uskutočnenie prípadovej štúdie musí spĺňať podmienku príslušnosti do skupiny výrazne vidieckych regiónov a podmienku periferality. Týmto postupom sme ako najvhodnejší zvolili mikroregión Slovenská Ľupča (na tento účel bol použitý lokalizačný kvocient kreatívnych odvetví, pričom zo základného súboru boli vylúčené mikroregióny spadajúce do Bratislavského kraja, s cieľom abstrahovať od vplyvu tohto kreatívneho klastra), ktorý sa v skupine výrazne vidieckych mikroregiónov vyznačuje najvyšším lokalizačným kvocientom kreatívnych odvetví a spĺňa aj podmienku periferality v sídelnej hierarchickej štruktúre, konkrétne v nadväznosti sa krajské mesto (Banská Bystrica). Výskum mal formu riadeného semi-štruktúrovaného rozhovoru, ktorého podkladom bol dotazník adresovaný starostom príslušných obcí patriacich do mikroregiónu. Celkovo bolo respondovaných 10 starostov (z celkového počtu 13 v danom mikroregióne).

Výsledky a diskusia

Dopad odvetví na ekonomický rast a rozvoj sa v praxi posudzuje na základe viacerých faktorov (podielom na hrubom domácom produkte, rastom miezd, podielom na zamestnanosti). Teoretické predpoklady o dopade kreatívnych odvetví na úroveň ekonomického rozvoja sme v zmysle stanovenej metodiky preukázali aj štatisticky, pričom výsledky sú ilustrované obr. 1 a 2.

Obr. 1: Výsledky aplikácie OLS modelu pri hodnotení vplyvu kreatívnych odvetví na výšku priemernej mesačnej mzdy v okresoch SR

Figure 1: OLS model application results in assessing the impact of creative industries on average monthly wages in Slovak districts

Regression

SUMMARY OF OUTPUT: ORDINARY LEAST SQUARES ESTIMATION

Data set : shapefile_REGRESIA_FIN
 Dependent Variable : LN_MZDA Number of Observations : 79
 Mean dependent var : 6.65603 Number of Variables : 2
 S.D. dependent var : 0.161311 Degrees of Freedom : 77

R-squared : 0.560451 F-statistic : 98.1795
 Adjusted R-squared : 0.554742 Prob(F-statistic) : 2.1607e-015
 Sum squared residual : 0.903571 Log likelihood : 64.5024
 Sigma-square : 0.0117347 Akaike info criterion : -125.005
 S.E. of regression : 0.108327 Schwarz criterion : -120.266
 Sigma-square ML : 0.0114376
 S.E of regression ML : 0.106947

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Probability
CONSTANT	6.752602	0.01560539	432.7096	0.0000000
LN_LQ_KO	0.2619254	0.02643427	9.908555	0.0000000

REGRESSION DIAGNOSTICS

MULTICOLLINEARITY CONDITION NUMBER 2.080092
 (Extreme Multicollinearity)TEST ON

NORMALITY OF ERRORS

TEST	DF	VALUE	PROB
Jarque-Bera	2	0.196681	0.9063402

DIAGNOSTICS FOR HETEROSKEDASTICITY

RANDOM COEFFICIENTS

TEST	DF	VALUE	PROB
Breusch-Pagan test	1	0.01276942	0.9100291
Koenker-Bassett test	1	0.01288279	0.9096323

SPECIFICATION ROBUST TEST

TEST	DF	VALUE	PROB
White	2	2.416464	0.2987250

Zdroj: vlastné spracovanie

Vzhľadom na p-hodnoty F-štatistiky a nevýznamnosť testov normality rozdelenia reziduí a heteroskedasticity predpokladáme, že zvolený regresný model je vhodný pre identifikovanie závislosti medzi mierou koncentrácie kreatívnych odvetví a zvoleným indikátorom úrovne ekonomického rozvoja meranom na okresnej úrovni. Kvocient lokalizácie kreatívnych odvetví pozitívne koreluje s výškou priemernej mesačnej mzdy. Na základe týchto výsledkov sa môžeme

domnievať o pozitívnom vplyve kreatívnych odvetví na úroveň ekonomického rozvoja, nemôžeme však jednoznačne tvrdiť, v ktorom smere tento vzťah pôsobí. V súlade so stanoviskami, ktoré sme zaujali v nadväznosti na relevantné teoretické predpoklady, mohli by sme tvrdiť aj, že skôr lokalizácia kreatívnych odvetví je podmienená vyššou príjmovou úrovňou v jednotlivých okresoch, teda existenciou kúpyschopného dopytu.

Obr. 2: Výsledky aplikácie OLS modelu pri hodnotení vplyvu kreatívnych odvetví na výšku migračného salda v okresoch SR

Figure 2: OLS model application results in assessing the impact of creative industries on migration balance in Slovak districts

Regression				
SUMMARY OF OUTPUT: ORDINARY LEAST SQUARES ESTIMATION				
Data set	:	shapefile_REGRESIA_FIN		
Dependent Variable	:	LN_MIGR_S	Number of Observations:	79
Mean dependent var	:	0.155583	Number of Variables	2
S.D. dependent var	:	0.994262	Degrees of Freedom	77
R-squared	:	0.176661	F-statistic	16.5216
Adjusted R-squared	:	0.165968	Prob(F-statistic)	0.000115028
Sum squared residual	:	64.2994	Log likelihood	-103.963
Sigma-square	:	0.835058	Akaike info criterion	211.926
S.E. of regression	:	0.913815	Schwarz criterion	216.665
Sigma-square ML	:	0.813917		
S.E of regression ML	:	0.902173		
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Probability
CONSTANT	0.4897643	0.1316428	3.720403	0.0003760
LN_LQ_KO	0.9063915	0.2229923	4.064677	0.0001150
REGRESSION DIAGNOSTICS				
MULTICOLLINEARITY CONDITION NUMBER	2.080092			
(Extreme Multicollinearity)TEST ON				
NORMALITY OF ERRORS				
TEST	DF	VALUE	PROB	
Jarque-Bera	2	17.61219	0.0001498	
DIAGNOSTICS FOR HETEROSKEDASTICITY				
RANDOM COEFFICIENTS				
TEST	DF	VALUE	PROB	
Breusch-Pagan test	1	0.5965068	0.4399140	
Koenker-Bassett test	1	0.2873309	0.5919361	
SPECIFICATION ROBUST TEST				
TEST	DF	VALUE	PROB	
White	2	0.7786103	0.6775275	

Zdroj: vlastné spracovanie

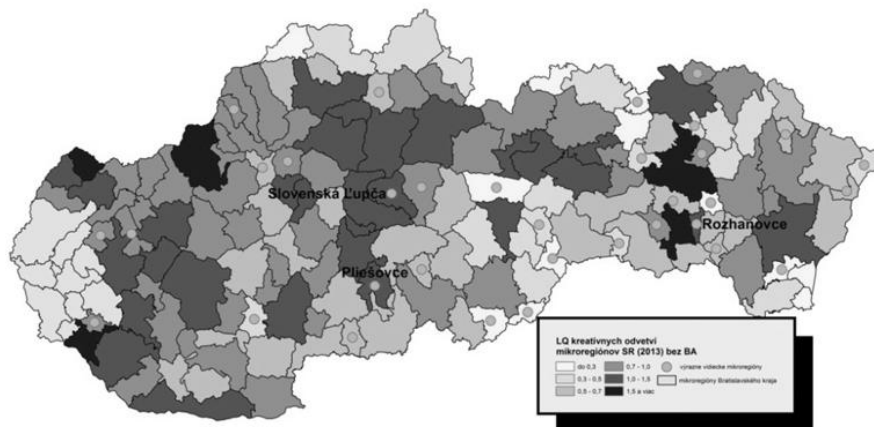
Aj keď je regresný koeficient významný a má kladné znamienko, výška kvocientu kreatívnych odvetví vysvetľuje podstatne nižšiu variabilitu hodnôt migračného salda v okresoch Slovenska v porovnaní s úrovňou miezd. Test normality rozdelenia reziduí je štatisticky významný; nenormálne rozdelenie reziduí môže indikovať vplyv v modeli nezohľadnených faktorov na vysvetľovanú premennú, čím si vysvetľujeme aj rozdelenie chýb tohto modelu (napr. celkový objem pracovných príležitostí, iné dôvody sťahovania a pod.).

Uvedené regresné modely však nezachytávajú dopady kreatívnych odvetví v celej ich komplexnosti. Vyčerpávajúca analýza dopadov, ktoré kreatívne odvetvia generujú si vyžaduje kvantifikáciu takých faktorov, ktoré je takmer nemožné číselne vyjadriť. Z uvedených dôvodov sme sa rozhodli dopad kreatívnych odvetví a jednotlivcov na regionálnej a miestnej úrovni definovať prostredníctvom riadeného rozhovoru so starostami obcí vidieckeho mikroregiónu, charakterizovaného vyššou koncentráciou kreatívnych odvetví.

Vzhľadom na to, že potenciálne kreatívne klastre vo výrazne vidieckych mikroregiónoch sú lokalizované najmä v mikroregiónoch tohto typu situovaných v bezprostrednej blízkosti Bratislavskej aglomerácie, v záujme abstrahovať od vplyvov generovaných mestom Bratislava (kde predpokladáme prevažné pôsobenie aglomeračných a difúzných efektov), boli mikroregióny územne prislúchajúce Bratislavskému kraju zo základného súboru vyradené.

Mapa 1: Lokalizačný kvocient kreatívnych subjektov v mikroregiónoch SR po vyradení mikroregiónov prislúchajúcich Bratislavskému kraju (2013)

Map 1: Localization quotient of creative entities in micro-regions of the SR after the elimination of micro-regions near Bratislava (2013)

Zdroj: vlastné spracovanie na základe údajov RO SR (2013)

Aj po abstrahovaní od vplyvu hlavného mesta krajiny, relatívne vyššie hodnoty LQ kreatívnych odvetví vykazujú tie výrazne vidiecke mikroregióny, ktoré sú situované v blízkosti urbanizovaných mikroregiónov. (Minimálne) nadproporčné zastúpenie kreatívnych subjektov zo súboru výrazne vidieckych mikroregiónov bolo identifikované v troch mikroregiónoch: Slovenská Ľupča (LQ=1,13), Pliešovce (LQ=1,07) a Rozhanovce (LQ=1,01), zvýraznených na mape 1.

V ďalšej časti uvádzame výsledky riadeného rozhovoru uskutočneného na vzorke 10 starostov mikroregiónu Slovenská Ľupča. Sledovali sme dopad jednotlivých kreatívnych odvetví na úroveň indikátorov sociálneho a inštitucionálneho prostredia (tab. 1) a indikátorov ekonomického rastu a rozvoja (tab. 2), ktoré boli identifikované a zadefinované prostredníctvom štúdia dostupnej literatúry.

Tab. 1 Vplyv kreatívnych odvetví na úroveň sociálneho a inštitucionálneho prostredia

Table 1: The impact of creative industries on the level of the social and institutional environment

Faktor	Priemerné hodnotenie
Zlepšenie kvality života občanov	1,65
Posilnenie miestnej identity	1,85
Zachovanie a rozvoj kultúrneho kapitálu a lokálnych hodnôt	1,74
Diverzita kultúrnych podujatí	1,77
Posilnenie tolerancie a porozumenia medzi skupinami občanov	1,60
Redukcia kriminality a antisociálneho správania	1,35
Podpora spolupráce medzi rozličnými inštitúciami	1,57
Strategické plánovanie a tvorba politik	1,24
Zakladanie združení a záujmových organizácií	1,48
Vytváranie a rozširovanie väzieb na aktérov mimo regiónu	1,49
Spolu faktory sociálneho a inštitucionálneho prostredia	1,57

Zdroj: vlastné spracovanie na základe výsledkov primárneho výskumu

Intenzitu vplyvu kreatívnych odvetví na úroveň sociálneho a inštitucionálneho prostredia starostovia hodnotili relatívne nízko (na škále 1 až 5). Pritom celkovo kreatívne odvetvia v mikroregióne v najväčšej miere posilňujú

miestnu identitu a relatívne významnejší dopad majú aj na diverzitu kultúrnych podujatí v regióne a na kultúrny kapitál a lokálne hodnoty. Zistený stav je podmienený aj odvetvovou štruktúrou kreatívnej ekonomiky v mikroregióne. Porovnaním vnímaného vplyvu jednotlivých kreatívnych odvetví sme totiž zistili, že najvyšší dopad na uvedené faktory na danom území má odvetvie remesiel a hudby, vizuálneho a scénického umenia. Tieto odvetvia sú nielen dominantné v štruktúre kreatívnej ekonomiky mikroregiónu, ale aj úzko napojené na prvky hmotnej a nehmotnej kultúry regiónu (považujeme ich z pohľadu uvedených odvetví nielen za inputy, ale sú aj významným „vedľajším produktom“ ich outputov). Z názorov starostov vyplýva, že remeslá a umelecké odvetvia majú najvýznamnejší vplyv na úroveň všetkých definovaných faktorov sociálneho a inštitucionálneho prostredia, okrem strategického plánovania a tvorby politik. Na spomenutý faktor má zo všetkých kreatívnych odvetví najvýznamnejší vplyv architektúra. Architekti lokalizovaní v mikroregióne veľmi frekventovane spolupracujú s verejným sektorom (obcami), či už pri tvorbe územných plánov a súvisiacich strategických dokumentov, tak aj pri vypracovaní štúdií investičných projektov realizovaných obcami (niektorí tieto služby obciam poskytujú ako formu sponzorstva, zriekajúc sa nároku na finančnú odmenu).

Tab. 2 Vplyv kreatívnych odvetví na úroveň ekonomického rastu a rozvoja

Table 2: The impact of creative industries on the level of economic growth and development

Faktor	Priemerné hodnotenie
Pritiahnutie turistov	1,67
Pritiahnutie ďalších kreatívnych subjektov a jednotlivcov	1,46
Pritiahnutie podnikateľov z iných odvetví	1,40
Tvorba pracovných miest	1,18
Zabezpečenie doplnkového príjmu občanov	1,39
Miestne dane a poplatky	1,54
Posilnenie „imidžu“ regiónu na regionálnej úrovni	1,85
Posilnenie „imidžu“ regiónu na národnej úrovni	1,33
Posilnenie „imidžu“ regiónu na nadnárodnej úrovni	1,20
Revitalizácia obecných priestorov	1,33
Možnosť vzdelávanie, praxe	1,47
Spolu faktory ekonomického rastu a rozvoja	1,44

Zdroj: vlastné spracovanie na základe výsledkov primárneho výskumu

Respondovaní starostovia v priemere uvádzajú o niečo nižšiu intenzitu vplyvu kreatívnych odvetví na ekonomický rast a rozvoj v porovnaní s ich vplyvom na úroveň sociálneho prostredia. Kreatívne subjekty v analyzovanom regióne majú jednoznačne najvyšší vplyv na posilnenie imidžu mikroregiónu na regionálnej úrovni, pričom relatívne významne ovplyvňujú aj turistický ruch v obciach, v ktorých sú lokalizované. Zastávame predpoklad, že daný vplyv je podmienený nadregionálnym odbytovým trhom určitých skupín kreatívnych subjektov (napr. remeselníkov a umelcov, ktorí podľa starostov majú najvýznamnejší vplyv na tieto faktory, a ich podieľaním na kultúrno-spoločenských akciách, ktoré priťahujú turistov). Vo všeobecnosti môžeme poznamenať, že podobne ako v prípade úrovne sociálneho prostredia aj ekonomický rast a rozvoj v najväčšej miere ovplyvňujú remeselné odvetvia a odvetvie hudby, vizuálneho a scénického umenia, aj keď v porovnaní s dopadom na sociálne prostredie je ich vplyv badateľne nižší. Z odpovedí starostov vyplýva, že kreatívne odvetvia v mikroregióne majú zanedbateľný vplyv na vytváranie (ďalších) pracovných miest, čo vzhľadom na to, že štruktúra väčšiny kreatívnych odvetví, ale v najväčšej miere tých, ktoré sú v mikroregióne dominantné, je charakterizovaná subjektmi s malým počtom zamestnancov a samostatne zárobkovo činnými osobami. Porovnateľne nízky vplyv majú kreatívne odvetvia aj na imidž mikroregiónu na nadnárodnej úrovni.

Záver

V rámci hodnotenia výsledkov prípadovej štúdie identifikujeme subjektívny prínos kreatívnych odvetví na vidieku, pričom v relatívne vyššej miere bol hodnotený ich vplyv na úroveň sociálneho a inštitucionálneho prostredia v porovnaní s ekonomickým rastom. Respondovaní starostovia pozitívne hodnotili najmä prínos ekonomických subjektov kreatívneho sektora na posilnenie miestnej identity, na diverzitu kultúrnych podujatí v regióne a samotný kultúrny kapitál, ako aj na zachovanie lokálnych hodnôt. Tieto aspekty vplyvu kreatívnych odvetví na miestnej a mikroregionálnej úrovni sa potom podľa názorov starostov prejavujú aj do konkrétnych ekonomických prínosov a to najmä ich vplyvom na posilnenie imidžu mikroregiónu na regionálnej úrovni a na rozvoj turistického ruchu na miestnej úrovni. Avšak v prípade ekonomických efektov, následný efekt na tvorbu pracovných miest bol z pohľadu zástupcov územnej samosprávy zanedbateľný. Pri kvantitatívnom prístupe k hodnoteniu regionálneho dopadu kreatívnych odvetví na ekonomický rast a rozvoj evidujeme štatisticky významnú závislosť medzi príjmovou úrovňou a migráciou a koncentráciou kreatívnych subjektov. Jednoznačne však tvrdiť, že práve kreatívne odvetvia sú determinujúcim faktorom príjmových disparít v okresoch Slovenska nemôžeme, nakoľko tento príčinný vzťah najpravdepodobnejšie pôsobí v opačnom smere: skôr lokalizácia kreatívnych odvetví je podmienená vyššou príjmovou úrovňou v jednotlivých okresoch, teda

existenciou kúpyschopného dopytu. Prínos kreatívnych odvetví na miestny a regionálny rozvoj vo vybranom vidieckom mikroregióne nie je priamo v tvorbe HDP a zamestnanosti, ale práve v budovaní sociálneho kapitálu a v prínose k budovaniu spoločenského konsenzu v rámci miestnych a regionálnych aktérov rozvoja, čo je fundamentálnym predpokladom efektívneho využívania existujúcich endogénnych a exogénnych rozvojových zdrojov.

Pod'akovanie

Príspevok bol spracovaný v rámci projektu VEGA: Hnacie sily rozvoja vidieckych regiónov (1/0685/13).

Literatúra

- BURNS, J. – KIRKPATRICK, C. 2008. *Creative Industries in the Rural East Midlands: Regional Study Report*. BOP Consulting, 2008. Dostupné na internete: http://www.artsderbyshire.org.uk/images/EM_Rural_Creative_Industries_Regional_Report_tcm40-157789.pdf.
- FÁZIKOVÁ, M. – STEHLÍKOVÁ, B. 2006. Nové prístupy ku klasifikácii vidieckych regiónov = New approaches to the classification of rural regions. In *Ekonomika poľnohospodárstva*. ISSN 1335-6186, roč. 6, č. 2, s. 23-29.
- FLORIDA, R. 2003. Cities and the Creative Class. In *City & Community*. roč. 2, č. 1, s. 3-19.
- GIBSON, CH. – LUCKMAN, S. – WILLOUGHBY-SMITH, J. 2010. Creativity without Borders? Rethinking Remoteness and Proximity. In *Australian Geographer*. roč. 41, č. 1, s. 25-38.
- GLAESER, E. L. et al. 1992. "Growth in Cities". In *Journal of Political Economy*. roč. 100, č. 6, s. 1126-1152.
- KRAUS, M. 2012. *Čerpání kreativního potenciálu malých měst a venkovských regionů za účelem jejich regenerace a růstu*. Prezentácia v rámci semináru *Možnosti podpory kreatívneho milieua na lokálnej úrovni*, 9. november 2012.
- LANDRY, CH. – BIANCHINI, F. 1995. *The creative city*. Demos : 1995. 60 s. ISBN 1-898309-16-7.
- LAZZERETTI, L. – BOIX, R. – CAPONE, F. 2009. *Why do Creative Industries Cluster? An analysis of the determinants of clustering of creative industries*, IERMB Working Paper in Economics, no. 09.02.
- MCGRANAHAN, D. – WOJAN, T. 2007. Recasting the Creative Class to Examine Growth Processes. In *Rural and Urban Counties, Regional Studies*. roč. 41, č. 2, s. 197-216.
- PORTER M., E. 1998. *"Michael Porter on Competition"*. Boston: Harvard Business Review.
- SCOTT, A. J. 2004. Cultural-products industries and urban economic development

- prospects for growth and market contestation in global con-text. In *Urban Affairs Review*. ISSN 1078-0874, 2004, roč. 39, č. 4, s. 461-490.
- SELADA, C. – VILHENA DA CUNHA, I. – TOMAZ, E. 2011. *Creative-based strategies in small cities: A case-study approach*. In *REDIGE*. ISSN 2179-1619, 2011, roč. 2, č. 2.
- SCHUMPETER, A. J. 1934. *The Theory of Economic Development: An Inquiry into Profits, Capital, Credit, Interest, and the Business Cycle*. In *Transaction Publishers*. 1934, 244 p. ISBN-10: 0878556982.
- SLAVÍK, V. – KOŽUCH, M. – BAČÍK, V. – RAGAČOVÁ, M. 2005. *Analýza mikroregiónov Slovenskej republiky*, projekt riešený pre splnomocnenca vlády SR pre decentralizáciu verejnej správy, Bratislava: [s. n.], 40 s., [Cit. 09-02-2011] Dostupné na internete: http://www.komunal.eu/subory/Mikroregiony_Slovenska.pdf
- TESS, L. et al. 2009. *Creative tropical city: mapping Darwin's creative industries*. Charles Darwin University, 2009. 48 p. ISBN 978-1-921576-02-7. Dostupné na internete: <http://camra.culturemap.org.au/sites/all/files/CreativeTropicalCityreport.pdf>.

CREATIVE ECONOMY AS A DEVELOPMENT DRIVER OF RURAL REGIONS OF SLOVAKIA

Summary

The concepts of creative economy and creative class have been in the forefront of debate over the past few years in the academic field - exploring the relationship between creative industries and creative class and local/regional development, but they are often already incorporated in regional policies and local development strategies. On the other hand, however, these concepts also meet relatively harsh criticism. Many authors, among other things, criticize the focus on urbanized regions, while the relationship between creative industries and economic growth and development in rural areas is still not sufficiently documented. The paper deals with the issue of the creative economy and its sectors in terms of regions of the Slovak Republic in general and with a specific focus on rural regions. The aim is to identify and partly quantify the impact of creative industries on regional development as well as on the development of social and institutional environment at local level. The methodology is based on the application of regression analysis methods and questionnaire survey. In evaluating the case study results, we identify the subjective contribution of creative industries in selected rural micro-region that exhibits the highest concentration of creative industries entities among all rural regions in Slovakia, with their impact on the level of the social and institutional environment being assessed as higher relative to economic growth. Responded mayors positively evaluate the benefits of creative business

entities to strengthening local identity, diversity of cultural events in the region and cultural capital itself, as well as the preservation of local values. These aspects of the impact of creative industries at the local and micro-regional level will then, according to the views of mayors, be reflected in the concrete economic benefits, in particular their impact on the regional image of the micro-region and the development of tourism at the local level. However, in the case of economic effects, the subsequent effects on job creation was negligible from the point of view of representatives of local self-government. The quantitative approach to assessing the regional impact of the creative industries on economic growth and development shows a statistically significant relationship between income levels and migration and the concentration of creative business entities. However, we cannot claim that solely the creative industries are the determinant factor of income disparities in the districts of Slovakia, since this causal relationship is most likely to work in the opposite direction: rather, the localization of creative industries is conditioned by a higher income level in the individual districts, i.e. the existence of effective demand. The contribution of creative industries to local and regional development in the selected rural micro-region is not directly in the creation of GDP and employment, but in building social capital and in building social consensus among local and regional development actors, which is a fundamental prerequisite for efficient use of existing endogenous and exogenous development resources.

Ing. Katarína Melichová, PhD.

Fakulta európskych štúdií a regionálneho rozvoja
Slovenská poľnohospodárska univerzita v Nitre
Trieda Andreja Hlinku 2, 949 76 Nitra
E-mail: katarina.melichova@is.uniag.sk

Ing. Marek Lietava

Fakulta európskych štúdií a regionálneho rozvoja
Slovenská poľnohospodárska univerzita v Nitre
Trieda Andreja Hlinku 2, 949 76 Nitra
E-mail: m.lietava@yahoo.com